

Adrian Scrieciu

**ULTIMII ALIAȚI
AI LUI HITLER**

cu două documente diplomatice inedite

prefață de Alin Spânu

EDITURA CARTEX

PREFAȚĂ

Al Doilea Război Mondial rămâne, totuși, cel mai dezbătut și analizat subiect din istorie. De la cauzele izbucnirii și până la capitularea necondiționată a Germaniei (8/9 mai 1945) și Japoniei (2 septembrie 1945) s-au editat documente și memorii, s-au analizat acțiuni politice și militare, s-au elaborat monografiile și biografiile, iar lista rămâne deschisă pentru cei pasionați de această perioadă. România nu a făcut excepție, însă modul de tratare a fost inegal în intervalul regimului comunist (1945-1989), când perioada Războiului de Reîntregire (sau a Frontului de Est, 1941-1944) a fost eliminată din istoriografie. După 1989 au apărut foarte multe lucrări destinate Războiului de Reîntregire, care au compensat, parțial, cei 50 de ani de „secetă” istoriografică pe acest etaj.

Ieșirea României din Axă, la 23 august 1944, a bulversat din toate punctele de vedere alianța condusă de Germania. Cel mai important a fost palierul militar, căci a lăsat descoperit tot flancul sudic al Axei (Bulgaria, Iugoslavia, Grecia) și a necesitat planificări rapide de repliere și amenajarea unor poziții defensive. Din punct de vedere economic, Axa a fost văduvită de petrolul românesc, atât de necesar mașinii de război (mai ales tancurilor și aviației), dar și economiei. A fost

începutul sfârșitului pentru cel de-al Treilea Reich care, în perioada următoare, se va confrunta din ce în ce mai acut cu lipsa de carburanți și lubrifianți, ceea ce va afecta posibilitățile de aprovizionare și deplasare. Actul regelui Mihai de la 23 august 1944 a fost eminentamente unul politic. Inspirat, poate, de regele Italiei, Victor Emanuel al III-lea, care în iulie 1943 l-a arestat pe prim-ministrul fascist Benito Mussolini, influențat cu siguranță de camarilă și îmboldit de situația militară nefavorabilă, monarhul român a luat o decizie care și în prezent suscită discuții pro și contra.

Imediat după 23 august 1944, Armata Roșie s-a revărsat în spațiul românesc pe două direcții: către Transilvania și către Dunăre, spre Bulgaria. Trupele germane aflate în România – Grupul de Armate „Ucraina Sud” (Armatele 6 și 8) și Misiunea Militară Germană – au fost decimate în lupte sau luate în prizonierat. Dovada a fost că, în pofida sprijinului în oameni și echipamente din partea armatei ungare, defensiva germano-maghiară bazată, inițial, pe munții Carpați, apoi pe diverse linii geografice din Transilvania, nu a reușit să reziste prea mult. La 25 octombrie 1944, orașul Carei era eliberat și începea campania din Ungaria. O Ungarie care cocheta de mult cu Națiunile Unite pentru o ieșire onorabilă din război. Ba chiar a trimis un reprezentant oficial la Moscova pentru a trata direct cu inamicul care se apropia de granițe. S-a stabilit un calendar comun de acțiune, însă

germanii au aflat și au luat măsuri în consecință. Regentul Miklós Horthy a fost înlăturat și înlocuit cu un cunoscut lider de extrema dreaptă, Ferenc Szálasi.

După România a venit rândul Bulgariei să renunțe la alianța cu Germania, iar trupele sovietice, după ce au trecut în sudul Dunării, s-au îndreptat rapid spre Serbia. Serbia avea, oricum, o situație efervescentă. Guvernul filogerman de la Belgrad era condus de generalul Milan Nedić, însă întreg spațiul ex-iugoslav se confrunta cu o acerbă rezistență a partizanilor conduși de Iosip Broz Tito, sprijinit de englezi și sovietici în egală măsură. În același spațiu, germanii și italienii au căzut de acord, în 1941, să proclame Croația stat independent, iar în fruntea lui să fie numit un cunoscut terorist interbelic – Ante Pavelić. Acesta a orchestrat, cu sprijin german și ungar, asasinarea regelui Alexandru I al Iugoslaviei în 1934, la Marsilia. Pavelić s-a remarcat, ca șef de stat, prin brutalitatea cu care a schingiuit și omorât sârbi, dar și pe toți cei care i se opuneau (sau ar fi putut), indiferent de vinovăție, etnie, vârstă sau sex.

Ei bine, la finalul anului 1944, Führerul Adolf Hitler i-a primit în audiență pe cei doi lideri rămași fideli: Ante Pavelić (18 septembrie 1944) și Ferenc Szálasi (4 decembrie 1944). Discuțiile au același șablon și, mai mult sau mai puțin direct, se întrevede pesimismul ambelor părți cu privire la evenimentele viitoare. Atât Pavelić, cât și Szálasi au solicitat arme

pentru trupele lor și unități germane care să organizeze o defensivă solidă. Ambii au primit răspunsuri ambigue, în esență pesimist-negative. Hitler menționa că, dacă ofensivele anglo-americană (Frontul de Vest), respectiv sovietică (Frontul de Est), vor stagna o lună-două, se vor trimite trupe în cele două state. Altfel, industria germană de armament era afectată de bombardamente și pierderea forței de muncă, deci producția a scăzut, iar necesarul a crescut pentru armata proprie; multe echipamente militare au fost pierdute în România și Bulgaria. Germania dorea de la ultimii doi aliați să-i trimită mână de lucru pentru a lucra în fabrici, mai ales cele militare, oferind la schimb o parte din produse.

Explicându-i lui Szálasi cum s-a ajuns în această situație, Hitler a abordat și explicat schimbările de regim din Italia, România și Ungaria. Referitor la actul de la 23 august 1944, Führerul a spus că „în România. regele, un băiețel prostănac care este și neformat, împreună cu mama sa, care și-a greșit de fapt cariera, au intrigat împotriva Conducătorului Statului, care, la rândul său, nu a înțeles că pentru a governa o țară nu este suficientă o armată, ci că, în acest scop, trebuie să se sprijine pe o mișcare populară”.

Pe de altă parte, liderul nazist a încercat să-și impresioneze interlocutorul cu rachetele V1, V2 și V3, precum și cu noile tipuri de avioane care, în opinia sa, urmau să redobândească supremația aeriană a

Germaniei: „Pe când contra armei V1 mai este, încă, posibilă o apărare oarecare, împotriva rachetelor V2 și V3 nu mai există niciun remediu. Avionul cu reacție va reda iarăși supremația în văzduh, chiar dacă mai este necesar un anumit interval de timp în vederea punerii la punct a acestor invenții. În timp ce, astfel, Germania își reocupă încetul cu încetul locul de frunte în domeniul tehnic, forța combativă a inamicului s-a micșorat”.

Destinul, însă, își urma implacabil drumul către sfârșit. Sfârșitul celui de-al Treilea Reich, al Axei, al nazismului, al fascismului și al războiului. La finalul anului 1944, Szálasi a părăsit Budapesta, asediată de forțele sovieto-române, „repliindu-se” în vestul țării. A ajuns apoi în Austria (martie 1945), unde a fost capturat de militarii americani la începutul lunii mai 1945. A fost predat noului guvern comunist de la Budapesta (octombrie 1945), care l-a trimis în judecată. A fost condamnat la moarte alături de marea majoritate a cabinetului său și executat prin spânzurare (martie 1946).

Ante Pavelić a beneficiat de același noroc constant care l-a protejat întreaga viață. A părăsit Croația (mai 1945) cu destinația Austria și Italia, apoi a apărut în Argentina. A ajuns consilier pe probleme de securitate al președintelui, generalul Juan Peron, probabil sfătuindu-l cum să „scape” de inamici politici și rivali personali. Sârbii, însă, nu l-au uitat și au

planificat asasinarea sa, din care, miraculos, a scăpat cu viață (1957). Forțat să plece din Argentina a primit azil politic în Spania, unde a rămas până la deces, survenit în 1959.

În Arhivele Naționale Istorice Centrale se află în cercetare fonduri, care conțin dosare cu documente inestimabile despre perioade, evenimente, persoane. Acestea își așteaptă cercetătorii să le aducă la lumină și să fie valorificate. Cele două anexe din prezentul volum sunt, practic, însemnările translatorului oficial al lui Adolf Hitler de la întâlnirile cu Ante Pavelić și Ferenc Szálasi. Autorul a ales să lase cititorilor plăcerea să analizeze discursurile celor prezenți de la cele două întâlniri, talentele și duelurile oratorice, solicitările unora și răspunsurile celorlalți, toate în contextul unui final previzibil. Un final care i-a inclus pe cei trei protagoniști de partea negativă a Istoriei.

Lectură plăcută!

Alin SPÂNU

**ULTIMII ALIAȚI
AI LUI HITLER**

cu două documente diplomatice inedite

SITUAȚIA FRONTULUI DE SUD-EST ÎN TOAMNA ANULUI 1944

O componentă a politicii externe sovietice, după eșuarea încercărilor de a declanșa revoluția mondială, a fost de a garanta securitatea frontierelor naționale, mai ales a celor apusene, printr-o zonă de protecție. Iosif Vissarionovici Stalin, în anii celui de-al Doilea Război Mondial, s-a străduit să obțină de la anglo-ame-ricani recunoașterea apartenenței la URSS a teritoriilor obținute prin pactul Ribbentrop-Molotov (23 august 1939). Spre sfârșitul războiului, liderul sovietic, cu acordul anglo-american, a extins brâul de protecție prin anexarea unei mari zone de dominație sovietică în Europa Central-Răsăriteană și de Sud-Est.¹

Actul de la 23 august 1944, prin care România s-a desprins din Axă și a trecut de partea Națiunilor Unite, a constituit, prin consecințele sale strategico-politice unul din evenimentele decisive ale celui de-al Doilea Război Mondial.² Ziarul american „Christian

¹ Florin Constantiniu, *Enigma lui 1989*, în „Istorie și Civilizație”, anul III, nr. 20, mai 2011, p. 3.

² Ilie Ceaușescu, Florin Constantiniu, Mihail Ionescu, *200 de zile mai devreme, Rolul României în scurtarea celui de-al*

Science Monitor” a sintetizat, la 24 august 1944, situația militară care se prefigura: „*Pierderea României înseamnă dispariția rapidă a dominației Axei în Balcani*”.

La 25 august 1944, într-o emisiune a postului Radio Londra, se sublinia că „*ruperea alianței României cu Germania înseamnă amenințarea diviziilor germane din Grecia*”³. De asemenea, ziarul sovietic „Pravda”, în 27 august 1944, a apreciat favorabil gestul României care, prin ieșirea din alianța cu Germania, a determinat prăbușirea întregului sistem de apărare german în Balcani.⁴ În această catastrofă, Adolf Hitler, Führerul Germaniei, a văzut și o latură pozitivă: Stalin va dori, credea Hitler, să profite de drumul deschis în Balcani pentru a ocupa strâmtoarele și de aici încă un mic pas până când cei trei aliați, URSS, SUA și Anglia, se vor certa.⁵

Practic, după 23 august 1944, prin deschiderea frontului din România, diviziile sovietice au putut înainta nestingerite pe sute de kilometri. Astfel, în

Doilea Război Mondial, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984, p. 7.

³ *Rezistența Europeană*, vol. 1, Editura Militară, 1973, p. 255.

⁴ Corneliu Coposu, *Armistițiul din 1944 și implicațiile lui*, Fundația Academia Civică, 2016, p. 191.

⁵ Florin Constantiniu, *Doi ori doi fac șaisprezece, A început Războiul Rece în România?*, Editura Eurosong&Book, 1997, p. 128.

mai puțin de două săptămâni de la începutul ofensivei din Moldova, 20 august 1944, acestea se aflau dincolo de orașul Craiova și atinseseră granița cu Bulgaria. În medie au fost parcurși 45 de km zilnic.⁶ Tot dispozitivul militar german din Balcani era în pericol, mai ales diviziile staționate în Grecia teritorială, dar și în insulele aferente.

Conform situației înfățișate în hărțile de operații germane, Comandamentul german Sud-Est (Oberbefehlshaber Südost), în componența căruia intra spațiul balcanic (inclusiv insulele ocupate din Marea Egee), dispunea, în iunie 1944, de 20 de divizii de infanterie, 2 divizii blindate și 3 divizii mixte. În plus, în Balcani se mai aflau la dispoziția sa și 11 divizii bulgare.⁷ Postul de comandă al Comandamentului era în acel timp la Belgrad, titularul fiind feldmareșalul Maximilian von Weichs⁸, iar șef de stat major generalul-locotenent August Winter.⁹

După ce a luat la cunoștință de proclamația Regelui Mihai din seara zilei de 23 august 1944,

⁶ Ilie Ceașescu, Florin Constantiniu, Mihail Ionescu, *op. cit.*, 1984, p. 132.

⁷ *Ibidem*, p. 131.

⁸ Feldmareșalul Maximilian von Weichs (1881-1954) a comandat Armata 2 (1940), Grupul de Armate „B” (1942-1943) și Grupul de Armate „F” (1943-1945). Prizonier de război în perioada 1945-1949.

⁹ Eugen Bantea, *Operația Română de acoperire. Septembrie 1944 în sud-vestul României*, Editura Militară, 1985, p. 12.

Direcția Operații a Oberkommando der Wehrmacht / OKW (Înaltul Comandament al Forțelor de Apărare) a informat despre defecțiunea României, Comandamentul Sud-Est (ora 23,30), pe șeful Misiunii militare germane din Bulgaria (ora 23,55) și pe comandantul militar german împuternicit pentru Ungaria (ora 23,57). Comandamentul Sud-Est a primit telefonic, la ora 23,30, ordinul de a concentra toate forțele libere din Serbia și Croația în regiunea Niș-Belgrad și de a aduna în regiunea Skoplje-Niș pe cele de care se putea lipsi din Grupul de Armate „E”.¹⁰

Evenimentele din România au avut ecou și în partea de nord a frontului. Acolo, Finlanda, aflată sub conducerea mareșalului Carl Gustaf Mannerheim¹¹, la 25 august 1944, reia negocierile cu Moscova. Lucrurile se precipită și, la 2 septembrie 1944, sub presiunea sovieticilor, Finlanda a rupt relațiile diplomatice cu cel de-al Treilea Reich.¹²

¹⁰ Constantin Antip, *Evoluția din România – surpriza completă!*, „Magazin Istoric”, nr. 8/1973, p. 17.

¹¹ Baronul Carl Gustaf Emil Mannerheim (1867-1951) a fost ofițer și om de stat finlandez. Mannerheim a fost comandant-șef al armatei finlandeze în Războiul de Iarnă cu URSS (1939-1940) și în Războiul de Continuare (1941-1944). Din 1944 până în 1946 a fost președinte al Finlandei.

¹² Jacques de Launay, *Istoria Secretă. Mari controverse ale contemporaneității*, Editura Științifică, 1970, p. 351.

Ușor, ușor cam toți aliații Germaniei naziste încercau să părăsească Axa atâta timp cât, considerau ei, mai aveau șanse pentru o pace rezonabilă.

Notă asupra anexelor

Anexele 1 și 2 reprezintă însemnări ale convorbirilor dintre Führer și Ante Pavelić, în prezența ministrului Afacerilor Externe al Reichului, a feldmareșalului Keitel, a ministrului de Externe croat și a generalului-locotenent Gruic, la Cartierul General al Führerului din Prusia Orientală, la 18 septembrie 1944 și dintre Führer și conducătorul națiunii ungare Szálasi, în prezența ministrului Afacerilor Externe al Reichului, a ministrului ungar al Afacerilor Externe Kemény, a ministrului ungar al Armatei maghiare, Beregfy, a feldmareșalului Keitel, a generalului-colonel Guderian și a generalului von Greiffenberg, la cancelaria Reichului, în 4 decembrie 1944 și sunt culese de autor din Arhivele Naționale Istorice Centrale, după ce a consultat Fondul ISISP-XIV, dosar 214, f. 1-19 și fondul ISISP-XIV, dosar 215, f. 1-20.

Ante Pavelić (1889-1959)

1944, septembrie 20. Însemnările lui Paul Schmidt, interpret oficial, de la întâlnirea cancelarului Adolf Hitler cu liderul croat Ante Pavelić din 18 septembrie 1944.

Anexa 1

Westfalen

20 septembrie 1944

ÎNSEMNĂRI

despre convorbirea dintre Führer și Ante Pavelić, în
prezența ministrului

Afacerilor Externe al Reichului, a feldmareșalului

Keitel, a ministrului de Externe

croat și a generalului-locotenent Gruić⁹⁷,

la Cartierul General al Führerului

din Prusia Orientală, la 18 septembrie 1944

Führerul a deschis convorbirea remarcând că Germania și aliații ei se găsesc în momentul de față într-o luptă crâncenă, care este dusă de mai bine de 5 ani cu aceeași duritate. „O situație deosebit de dificilă s-a ivit de pe urma cotelurii Turciei și a prăbușirii Bulgariei. Acestea silesc Germania să evacueze insulele

⁹⁷ General Đuro Gruić (1887-1945), ofițer de carieră, general (1941), comandantul armatei croate (1941-1945). Capturat în Austria, extrădat în Iugoslavia, judecat, condamnat la moarte și executat (24 septembrie 1945).

grecești și Grecia de sud întrucât, în cazul contrar, trupele aflate acolo riscă să fie încercuite. În afară de aceasta nu există niciun motiv pentru ca Germania să facă în acest spațiu pe jandarmul în favoarea englezilor.

Atâta timp cât rușii nu pătrunseseră în Bulgaria, poziția în Grecia ar fi putut fi păstrată. Este de văzut dacă la intrarea rușilor în Turcia și la apariția lor în Creta, antagonismul dintre Rusia și Anglia nu va intra într-un stadiu acut. Conflictul acesta de interese se va manifesta în orice caz întrucât istoria universală nu cunoaște o alianță mai nefirească decât coaliția dintre Anglia, America și Rusia. Antagonisme există nu numai între anglo-saxoni și Rusia, ci și între Anglia și America, fapt care se învederează îndeosebi în China, unde atât Anglia cât și America nutresc intenții de exploatare. Încă de pe acum, englezii devin tot mai puțin amicali în relațiile cu China. În ceea ce privește Vestul, față de exigențele rusești ei sunt tot atât de concilianți ca și Bulgaria și România. Ei se apleacă la cea mai mică încruntare a frunții lui Stalin și fac tot ce doresc rușii.

Hotărâtor este ca poziția germană să fie apărută în Ungaria. Dacă acolo s-ar întâmpla ceva din interior, atunci el (Führerul) nu ar da înapoi pentru nimic, nici chiar în fața unui act de violență, spre a păstra poziția vitală în Ungaria.

Alta este situația cu finlandezii, bulgarii și românii, care nu pot fi salvați de la sinucidere, după

cum nu poți apăra de moarte prin înec pe omul care sare mereu și mereu în apă. Prăbușirea acestor din urmă trei țări antrenează, ce e drept, destule dificultăți, dar nu poate fi comparată cu o prăbușire a Ungariei care, dacă ar fi să se întâmple, Germania ar interveni fulgerător. Reichul este hotărât ca, prin sacrificarea regiunii secuiești din Transilvania, să păstreze teritoriul Ungariei propriu-zise precum și țările la vest de linia Porțile de Fier – Vardar. Oricum ar fi, se poate constata că în Ungaria s-a produs în timpul din urmă o oarecare limpezire.

Generalul-feldmareșal Keitel a făcut observația că aceasta se datorează desigur faptului că ajutorul anglo-american, sperat de unguri, nu s-a ivit deloc.

Ministrul Afacerilor Externe al Reichului a afirmat în acest context că, cu toate acestea, pericolul continuă să dăinuie latent în Ungaria, întrucât guvernul actual este în realitate un guvern Bethlen.

După ce Führerul și-a mai accentuat încă odată hotărârea de a recurge în Ungaria la mijloacele germane cele mai energice pentru a păstra acolo situația, el l-a întrebat pe Poglavnik care îi este părerea cu privire la situația din Croația.

Poglavnikul a răspuns că țara sa a trecut, în timpul din urmă, prin două crize, din care prima s-a născut în legătură cu căderea României. Câțiva intelectuali croați, printre care și membri ai guvernului croat, și-au pierdut, drept urmare, încrederea în

victorie și și-au exprimat părerea că, mai înainte ca să se fi pierdut războiul, să se întreprindă ceva pentru a face ca englezii să ajungă înaintea rușilor în Croația.

Führerul a remarcat că aceasta este o teorie pe care englezii o răspândesc cu predilecție în Europa centrală.

Continuând, Poglavnikul a declarat că cercurile croate care au adoptat această teorie a compromisului sunt în legătură cu vechiul partid al lui Radić. Ei i-au făcut propunerea să desființeze pe ustași și să păstreze exclusiv pe *domobrați*⁹⁸. Căci, dacă englezii ar veni în țară, ei nu vor fi dispuși să stea de vorbă cu o armată de partid. El (Poglavnikul) a răspuns la aceasta, în cadrul unei adunări, că englezii nu vor veni precis în Croația, însă orice intrus (invadator) va trebui să stea de vorbă cu ustașii și anume în limbajul ales de aceștia, al armelor. Argumentația aceasta a convins poporul croat. Totodată el (Poglavnikul) a luat măsuri împotriva cercurilor de intelectuali și a miniștrilor capitularzi. Pe aceștia din urmă el nu a pus să fie omorâți spre a nu crea martiri, ci i-a internat pur și simplu, nefiind vorba de personalități importante. În modul acesta, criza a fost lichidată, dându-se poporului croat acel elan, care îl pune în situația de a rezista mai departe.

A doua criză s-a născut în Croația prin trădarea Bulgariei. Ea a fost ceva mai gravă decât cea ivită de pe

⁹⁸ Paznic de acasă (lb. croată).

urma căderii României, pentru că, în legătură cu evenimentele din Bulgaria, comuniștii au desfășurat o propagandă uriașă în vederea căreia au jucat un rol chiar și afirmațiile cele mai stupide, precum: căderea Zagrebului și capitularea Poglavnikului. Criza aceasta s-a manifestat pe față printr-o înmulțire a actelor de sabotaj, în special împotriva căilor de comunicații. Cât de puternică a fost, în acest sector, acțiunea dușmanului statului croat rezultă din faptul că toate căile de comunicații au fost blocate și că, în unele cazuri, au fost făcute să explodeze 90 mine pe 1 km de linie ferată. Pentru a preîntâmpina aceste acte de sabotaj într-un mod oarecare, s-a stabilit un premiu de 50.000 de cuna pentru fiecare mină descoperită.

Totodată, s-a făcut simțită o anumită indispu- nere la domobranți, în special la acei ofițeri care au provenit de la fosta armata iugoslavă. Această stare de spirit a făcut ca unele unități, induse în eroare de ofițerii lor, să treacă la inamic. O mare parte a trupei s-a întors, însă, după un timp oarecare, în parte după ce și-a lichidat ofițerii. Alții s-au dus pur și simplu la casele lor și numai un procentaj mic dintre ei au dezertat realmente, trecând la dușman. În total au dezertat 2.500 oameni aparținând domobranților, dar numai 500 au trecut la inamic. Acum, și criza aceasta este lichidată. Ce e drept, propaganda comunistă continuă, dar a pierdut considerabil din intensitate.